

ПРИМЕНА МАЛИХ КЊИЖЕВНИХ ЖАНРОВА У НАСТАВИ КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ДЕЦУ¹

Апстракт: Рад се бави утврђивањем начина примене малих књижевних жанрова у настави књижевности за децу. Циљ је да се уочи методички потенцијал малих књижевних жанрова самостално примењених у наставном процесу, као и при обради садржаја из поезије, прозе и драме за децу у функцији помоћних дидактичких средстава. У раду ћемо под малим књижевним жанровима обухватити: питалице, загонетке, пословице, легенде, чланке из часописа за децу, речничке и енциклопедијске одреднице, анегдоте и афоризме. Поред наведених књижевних форми, покушаћемо да утврдимо и начине примене ђачких приредби и луткарских представа као књижевних жанрова у настави књижевности за децу. Анализа методичких потенцијала примене малих књижевних жанрова у настави књижевности за децу је показала да они могу послужити као мотивација за активно учешће ученика у наставном процесу, као и допринети иновативном приступу обради садржаја из књижевности за децу на коме се инсистира у процесу активне наставе.

Кључне речи: мали књижевни жанрови, питалице, загонетке, пословице, легенде, чланак из часописа за децу, речничка и енциклопедијска одредница, анегдота, афоризам, књижевност за децу.

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Како народно књижевно стваралаштво представља неизоставни део културе и традиције једног народа, па готово и део његовог идентитета, ваља му посветити пажњу, како са аспекта књижевнотеоријских тумачења, тако и са методичког аспекта са циљем укључивања садржаја о народној књижевности у наставни процес још од нижих разреда основне школе. Међутим, поред осврта на књижевне форме, које су готово неизоставни део антологија српског народног стваралаштва, као и на истицање методичких

---

¹ Рад је настао у оквиру пројекта 178014: „Динамика структура савременог српског језика”, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

препурука за њихово коришћење у настави, циљ овог рада јесте разматрање методичких потенцијала савременијих краћих књижевних форми попут афоризама, анегдота, чланака из часописа за децу, енциклопедијских и речничких одредница, луткарских представа и ђачких приредби. Циљ нам је да направимо избор књижевних форми које би се могле довести у везу са ученичким личним или образовним искуством, у циљу мотивисања ученика за активно учење у наставном процесу, као и учење кроз игру и уз хумор, на коме се у активној настави све више инсистира.

Примена малих књижевних жанрова у настави књижевности могла би допринети и превазилажењу кризе читања, „[...] на коју се са све већом забринутостју указује више од деценије, и која јасно указује на непостојање изграђених читалачких интересовања и навика, што је један од примарних задатака наставе књижевности на основном нивоу образовања” (Марковић 2014: [473]). Превазилажењу наведене кризе доприноси кратка форма књижевних жанрова, који се, било самостално или уз обимније књижевно дело², укључују у наставне садржаје, као и њихови занимљиви садржаји, поготову они који су у вези са животињама, маштањима или играма ученика.

С обзиром на то да је реч о краћим књижевним формама, у нашем раду названим малим књижевним жанровима³, претпостављамо да такве форме привлаче пажњу ученика још од нижих разреда основне школе. Поред методичког потенцијала савладавања и увежбавања техника почетног читања и писања, мали књижевни жанрови попут брзалица, питалица, загонетки, а свакако и шаљивих прича и анегдота, лако се памте и имају хумористички карактер, па могу да представљају кратак предах при обради наставног садржаја, уносе хумор у разред, али и доприносе мотивацији ученика за активно учење у наставном процесу. Поред наведеног, народне умотворине су саставни део *Наставног њлана и њројама за основну школу*, па се ученици са њиховом тематиком, формом и стилским одликама срећу још у првом циклусу образовања, памте их и често користе у разговорном језику, у комуникацији са вршњацима или одраслима. Наставном интерпретацијом народне књижевности у млађим разредима основне школе бавила се у својој дисертацији Снежана Марковић, разматрајући народне песме, приче и кратке говорне облике, колико су и на који начин присутни у настави. Методичко и методолошко опредељење у проучавању народне књижевности Снежане Марковић усмерено је на динамику наставне интерпретације. Оно је засновано на развојним способностима ученика и утемељено на принципима

² Детаљније о малим фолклорним формама у роману в. Николић 2011.

³ О улози жанрова у настави књижевности на примеру песме и хумористичке приче в. Бајић 2009.

методолошког плурализма који омогућавају да ученици кроз интерпретацију доживе етичке и естетске вредности народних песама, прича и кратких говорних облика. На основу наведене претпоставке, а у дисертацији и потврђене хипотезе, у раду ћемо покушати да утврдимо моделе на основу којих мали књижевни жанрови могу допринети: (1) савладавању поетичких одлика народне и уметничке књижевности погодних за млађи основношколски узраст; (2) семантичком одређењу ученицима непознатих лексема; (3) интерпретативном потенцијалу познатих кратких књижевних форми (који поред врсте дела зависи и од узраста ученика, као и чињенице да је рецепцијска комуникативност књижевног дела повезана са начином на који жанр антиципира учешће/улогу читаоца), али и новијих књижевних жанрова попут речничких и енциклопедијских одредница, чланака из дечјих часописа, анегдота, афоризама, луткарских представа и ђачких приредби.

Методичка и педагошка пракса дају потврде за активну примену луткарских представа и ђачких приредби као ваннаставних активности, при чему се драматизација књижевног текста спроводи посредством аудио и видео-средстава и активним, самосталним учешћем ученика при извођењу, док активно учешће у припреми имају наставници српског језика и књижевности, као и васпитачи и учитељи. Упознајући се са народним умотворинама, ученици ће, поред књижевних знања, дознати понешто и о српској историји, култури и традицији, као и о другим научним дисциплинама утканим у књижевна дела чија се интерпретација спроводи у настави књижевности за децу попут географије, биологије, историје и сл. Поред свега наведеног, мали књижевни жанрови могу знатно утицати на когнитивни, али и васпитни развој ученика, при чему ће у потпуности бити реализовани васпитни циљеви наставе.

2. МАЛИ КЊИЖЕВНИ ЖАНРОВИ И НАСТАВА КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ДЕЦУ: ИЗАЗОВИ И ПЕРСПЕКТИВЕ

Предмет нашег рада неће бити само мали жанрови који су део народне књижевности, већ и кратке ауторске творевине. Како је један од књижевних задатака, још од најранијих разреда основне школе, уочавање разлике између народне и ауторске књижевности, управо би ове форме могле допринети остваривању тог образовног циља. Њихова примена у наставном процесу имала би вишеструки значај, како образовни, тако и методички и васпитни. Наиме, савладавање књижевних одлика, али и методичких и васпитних потенцијала кратких форми, може допринети бржем и лакшем запамћивању сложенијих књижевно-теоријских поставки, бити мотивација за активно

учешће у настави и понудити добре примере васпитних – естетских и моралних – начела која ученици, још у најранијем образовном периоду, ваља да усвоје. Не само део књижевне културе и традиције српског народа, ни само део савременијих књижевних остварења, нити прилика да се успостави међупредметна корелација, мали књижевни жанрови су, због своје форме и занимљиве тематике, погодно средство за стицање читалачких навика, али и стваралачких, у првом реду креативних, компетенција ученика. Примена ових жанрова може позитивно утицати и на рад учитеља и наставника. Створиће се позитивна радна атмосфера у учионици, направити предах након монолошког облика рада и савлађивања сложених књижевнотеоријских појмова, уз остваривање нових образовних и васпитних циљева наставе књижевности за децу. Како је један од циљева такве наставе да се кроз игру учи, уз групни рад или у пару, ученици ће стећи књижевна знања, али и имати могућност да се развијају на социјалном и естетском плану.

Сада ћемо размотрити књижевне и методичке потенцијале сваког од наведених малих жанрова.

2.1. **Питалице** су „кратке неразвијене приче у којима се најчешће збија шала. Реч је о сажетом, контрастираном исказу или духовитој опаски. Исказују се у облику шаљивог или мудрог дијалога” (Петровић 2007: 51). Могу послужити као наставна средства којима се ученицима најављује наставни садржај који ће се обрађивати на часу, па би адекватан избор биле **песме о животињама** као што су „Кокошка” Владимира Антића, „Чујмо шта нам вели петао”, „Мара и њено јаре”, „Чудни су то пилићи” Јована Јовановића Змаја, „Ждребе”, „Веверица и зец”, „Довитљиви зечић” Момчила Тешиха, „Зечићи” и „Зечићев сан” Гвида Тартаље, „Зечије ухо” и „Хвалисави зечеви” Десанке Максимовић или песма Добрице Ерића „Зецу” која гласи: *Теби, зеко / добричино куса / желим дрго / најслађеї куйуса // И да ње дар / на њразничном њиру / ловци и њси / осѡаве на миру*. С обзиром на то да наведене песме чине један тематски круг, питалице би могле бити мотивационо средство за укључивање ученика у наставни процес обраде песама о животињама, а наставници и учитељи, би, зависно од тема обрађених у поетским или прозним делима, могли захтевати од ученика да пронађу питалице чији би одговор чинио кључну тачку њиховог наставног садржаја.

2.2. С обзиром на то да је функција **загонетки** развијање дечје оштрости, осетљивости и разборитости, оне су погодна наставна средства за развој когнитивних способности ученика. Оне се, као и питалице, могу користити за најаву наставног садржаја, али у првом реду за развој мисаоних процеса код ученика, са циљем да се, у старијим разредима, формира критичко мишљење ученика о књижевном делу које обрађују. Загонетка се дефинише као „замршено питање у виду компликованог описа или појаве”.

Као кратка прича појављује се форми загонетке скривалице и ребуса (ребуси су често делови дидактичких игара које се спроводе у наставном процесу, делови асоцијација најчешће). Једна од применљивих загонетки је *Коке беле с неба њале, ња и врајџа зајџријале* (снег). Ова би загонетка могла послужити и као наслов писменог састава у млађим разредима основне школе када је задатак ученика да опишу зиму. Песме о раду се могу најавити загонетком *Грбаво њрасе све њоље њојасе* (срп). Загонетке, поготову оне које се базирају на парадоксу, део су нонсенсне књижевности (уп. Николић 1997: 87), па су тако често присутне у настави књижевности за децу. Загонетке подстичу ученике на сложеније мисаоне процесе, при чему развијају логичко мишљење које ће им касније, у старијим разредима основне школе, бити од користи. Развој логичког мишљења посебно ће бити значајан при решавању такозваних *загађака за разумевање њрочијџаној* који су последњих година постали саставни део пријемних испита за упис у средњу школу.

2.3. На значај постојања и познавања пословичке традиције код Срба указује још и Вук Стефановић Караџић својом збирком *Српске народне њословице*. **Пословице** изражавају у афористичкој и ритмичкој форми животну истину и норме људског живота. Израз су друштвене стварности, памети и разборитости. Пословичну садржину испуњавају мисли од општељудског или националног значаја (Петровић 2007: 51). Уколико прихватимо мишљење „да су пословице – у условима где је људима на располагању само усмена реч, па и не само ту, већ и у наше време, у коме све више преовлађује писмена реч и слика – најчешћи и најефикаснији облик чувања прошлог искуства речи” (Јовановић Симић 2014: 19), можемо закључити да су, за младе читаоце, пословице богат извор знања о српској историји и традицији, као и погодна средства за васпитно-образовни развој ученика још од најраднијег узраста. Пословице попут *Лако џи је сјејџовајџи мудра, а још лакше њревариијџи луда* или *Бојџија је џешко даровајџи, сиија џосија још џеже часијџији* или *Тешко друју без својеја друја и славују без зелена луја* носе са собом моралне, али и васпитне поруке. Значајне су за анализе књижевних дела, када се изводе поуке, посебно када је о књижевној анализи басни реч. Наставник пословице може користити и при реализацији проблемске наставе, у којој би, као почетну тачку књижевног дела, дао пословицу за коју би ученици везивали мотиве прочитаног књижевног дела. Пословице се могу довести у директну везу са књижевном анализом басни, па, као краће форме, могу послужити као добра мотивација за активно учешће у наставном процесу. Малом читаоцу ће бити лако да запамти пословицу, али учитељи и наставници српског језика и књижевности имају задатак да отклоне све семантичке недоумице како их ученици не би погрешно разумели. Грешка у разумевању пословице може довести до тога да и остали поступци у анализи књижевног

дела буду погрешни, па примену пословица у наставном процесу предавачи морају брижљиво испланирати. Пословице могу послужити као наслов писменог састава још у нижим разредима основне школе. Пословица ће сугерисати да је тема из градива и да је главно тежиште онога о чему треба да пишу садржано у њој. Ученици могу применити научено и у свакодневном животу, па пословице у великој мери могу допринети остварењу васпитних циљева наставе књижевности за децу и често се примењују у наставном процесу – било самостално или у саставу књижевног тумачења дужих форми попут романа, приповедака, а најчешће басни.

2.4. **Легенде** су по садржају врло блиске бајкама, па због тога привлаче читалачку пажњу најмлађих читалаца, којима највише годе бајке због фантастичних елемената и могућности да стварају своје измаштане светове. Легенде су и у тесној вези са митом, а „mitski junaci privlače decu, ona pomoću njih uče da u svetu postoji dobro i зло i da добро побеђује зло, a зло uvek biva kažnjeno” (Миливојчевић, Грчић 2017: 42), па могу послужити као погодан наставни садржај за остваривање васпитних циљева наставе књижевности за децу. Легенде су тесно повезане и са историјом, па се њиховом применом у наставном процесу остварује међупредметна корелација између књижевности и историје. Током основношколског образовања ученици се највише сусрећу са легендама о Светом Сави, а њихов богат извор јесте збирка *Legende o Svetom Savi*. Поред занимљиве тематике, често са елементима хумора, легенде носе и бројне моралне поуке које ученици усвајају читањем, као и уз помоћ додатних објашњења учитеља и наставника.

2.5. Како **енциклопедије** могу бити богат извор историјског знања о књижевном делу, веома лако се могу примењивати као дидактичка средства у наставном процесу. Наиме, енциклопедијске одреднице могу послужити као добра основа за реализацију додатне наставе књижевности за децу, пре свега са циљем припреме ученика за књижевна такмичења, као и за проширивање њихових знања и интересовања. Најмлађи ученици су најчешће у контакту са школским енциклопедијама, попут *Мале школске енциклопедије* коју је приредио Васа Павковић. Управо су енциклопедије овог типа у потпуности прилагођене најмлађим корисницима, садрже једноставне дефиниције њима непознатих појмова, па их ученици могу користити и самостално, без помоћи учитеља, наставника или родитеља.

Поред енциклопедијских одредница, ученици су често у контакту и са **речницима** књижевних термина, такође посебно прилагођеним њиховом узрасту и когнитивним способностима. Наиме, у речницима попут *Малої речника књижевних термина за основну школу* ученици могу пронаћи објашњења њима непознатих књижевнотеоријских појмова. Објашњења књижевнотеоријских појмова и непознатих речи саставни су део и читанки, па

су ученици, с обзиром на то да их користе још од првог разреда основне школе, упознати са њиховом формом и без потешкоћа их користе у савладавању наставног садржаја.

Како одлике форме енциклопедијских и речничких одредница ученици усвајају и кроз наставне садржаје из лексикологије и лексикографије, њихова примена у настави књижевности за децу може допринети унутар-предметној корелацији између наставних области *Грамаџика* и *Књижевности*. Као богат извор нових сазнања о ученицима непознатим појмовима, енциклопедијске и речничке одреднице се препоручују као веома погодна дидактичка средства, с тим да је методичка препорука да оне буду добро дидактички обликоване – у складу са узрастом, образовним потребама и когнитивним способностима ученика.

2.6. Иако најчешће садрже чланке који се односе на опис дешавања у школи, у виду извештаја са екскурзија или такмичења, **школски часописи** садрже и креативне творевине самих ученика. С обзиром на то да су ученици учествовали у креирању часописа, уколико њихове радове укључимо у наставу књижевности, додатно ћемо их мотивисати за учешће у наставном процесу. Ученички литерарни састави, песме или приче могу послужити као добар пример начина на који се формира књижевни текст. Уколико га примени у настави, учитељ или наставник може од ученика захтевати и лингвостилистичку анализу, чиме се постиже међупредметна корелација између наставних области *Грамаџика* и *Култура изражавања*.⁴

Полиџикин Забавник, као један од најпознатијих часописа за децу, може послужити као погодно наставно средство. Форме стрипа, као и кратких информативних текстова, прожетих шаљивим досеткама и хумором, заокупљају читалачку пажњу ученика. Поред тога, могу бити и пример *сјављања машиџе на џаџир*, па послужити и као погодно средство при реализацији литерарних радионица и секција. Са друге стране, пак, могу бити прикладни за отпочињање часа уколико се тематски везују за неки од ликова књижевног дела, у смислу проналажења занимљивих података, поготову ако је реч о историјским личностима или догађајима који се у књижевном делу описују.

2.7. Према тону, **анегдоте** могу бити шаљиве и озбиљне. Ако је анегдота прожета хумором и уколико је у служби забаве и разоноде, приближава се, са једне стране, *шали* и *шаљивој џричи*, а са друге *досеџки*, *виџу*, *зајонейки*, *џословиџи* и *џиџалиџи*. Супротно, уколико јој је садржај озбиљан или, пак, садржи елементе симболизације и митизације, додирује се с једном врстом *џредања* и *леџенди* (Златковић 2007: 284–285). Испод површинског,

⁴ Примере самосталних ученичких радова видети у часописима *Школски часопис* и *Наша радосџ*, чије електронске адресе дајемо у списку извора на крају рада.

стварносног, неретко најтривијалнијег приповедног слоја, дају се препознати и издвојити хришћански, легендарни, епски и митски одједи живота (Златковић 2007: 288). Најмлађим ученицима посебно су занимљиве анегдоте из живота писаца књижевности за децу, па оне могу бити мотивација за учешће у наставном процесу.

Учитељ или наставник може захтевати од ученика да исприча анегдоту из живота, уколико је она тематски и искуствено везана за књижевно дело које се обрађује на часу, па се тако ученици поистовећују са писцима или јунацима књижевних дела намењених деци. Ученицима је ова активност веома занимљива – мењајући улоге изграђују своје ставове, што ће касније допринети развоју критичког мишљења, значајног за тумачење књижевних дела.

2.8. Када је жанровско одређење **афоризама** у питању, ваља напоменути да „ради се о тзв. уметничкој обради народне пословице, у чијој се сажетости и језгровитости налазе, пре свега, разне досетке, духовите мисли, језички обрти, критичке опаске, мудрости, идеје, поруке” (Ђуричковић 2007: 163). Афоризам је као кратка форма погодан за исказивање животних искустава и етичких ставова, а његове основне карактеристике су непосредност, отвореност, духовитост, оштроумност, асоцијативност.

Поред народних пословица и изрека, афоризми имају низ заједничких тачака са *џрафијшима*, који у последње време представљају нови облик духовитог и сатиричног изражавања (Ђуричковић 2007: 163).⁵ Претпостављамо да су учитељима и наставницима књижевности, али и ученицима, најзанимљивији афоризми Душка Радовића и да их најрадије памте. Радовићеве афоризми присутни су и у телевизијским и радио-записима насталим на основу његовог књижевног стваралаштва – *На слово на слово* и *Београде, добро јутро!*. Радовић је и „сам живот згуснуо је у симболику Миће и Аћима⁶ – човека и лутка истог имена, с тим што прво читамо на уобичајен начин, а друго унатрашке” (Потић, Јовановић 2013: 236). Поистовећујући се са Аћимом и Мићом, ученици усвајају знања о стваралаштву Душка Радовића, али и моралне поруке које афоризми са собом носе. Верујемо да готово ниједна обрада радио-драме *Кайејџан Џон Пийлфокс* или Радовићеве поезије не може проћи, а да се не спомену његови афоризми и да се не доведу у везу са делом које се обрађује на часу, или пак да буду само мотивација ученицима за учешће у настави.

⁵ О примени графита у наставном процесу и њихове примере в. Ђуричковић 2012; Ђуричковић 2018.

⁶ Пишчеви протагонисти су ликови из телевизијског серијала за децу *На слово на слово*.

2.9. Како веома често, од предшколског и током читавог основношколског периода привлаче пажњу ученика, **луткарске представе** и **ђачке приредбе** би могле бити погодна средства за реализацију наставних садржаја о књижевности за децу. Због могућности мењања улога, као и учешћа у, да их тако назовемо, школским јавним наступима и презентацији рада школа – како њихових радника, тако и ученика – ученици радо учествују у овим активностима. Луткарске представе и ђачке приредбе доприносе и развоју стваралаштва код ученика с обзиром на то да често учествују у прављењу лутака и дају идеје, у виду корекција драмског текста, мимике или покрета, како би се представа што боље реализовала. Како су у тесној вези са драмским текстом, због своје дијаложке форме, али сада реализоване у говорној форми, могу послужити као погодна средства када се обрађује драма као књижевни жанр у књижевности за децу. Уочавање елемената драмског текста, у теоријском смислу, значајно је за стицање знања о науци о књижевности које се још лакше усваја с обзиром на то да су ученици били креатори и реализатори приредби и представа, што их додатно мотивише за рад. У тексту који је изведен на сцени и пред публиком ученици могу уочавати елементе драмског текста – у првом реду дијалоге и дидаскалије, и тако обнављати или стицати нова књижевнотеоријска знања посредством практичних примера. То им, свакако, омогућава лакше усвајање наставног садржаја о одликама драме за децу и младе.

Поред наведеног, „сценски говор (дијаложки и монолошки текст) праћен је сценским радњама, мимиком и гестикулацијом, што продубљује утицај о разумевању и доживљају књижевног текста и његовом преиначењу у сценски приказ” (Марковић 2014: 484), а то доприноси стицању компетенција ученика за тумачење књижевних дела још у млађим разредима основне школе. Драматизација се може реализовати и луткама, али тада треба имати у виду да луткарска сцена не трпи превише текста. „Оно што ће лутке изговорити мора бити сажето и јасно, без много речи, кроз динамичну радњу и без дугих дијалога” (Марковић 2014: 484), што је још једна од потврда да су *мале* књижевне форме погодне за реализацију наставе књижевности за децу – кроз игру и хумор без кога нема позитивне, али и радне атмосфере у учионици. „Kada deca igraju mitske sadržaje u svojim lutkarskim dramskim igrama, oni im pružaju nadu u uspešno odrastanje i srećnu budućnost, jačaju njihovo samopouzdanje i veru, pomažu im da razvijaju svoja složena osećanja i odgonetaju svet i položaj čoveka u njemu” (Миливојчевић, Грчић 2017: 41), што доприноси и реализацији васпитних циљева наставе књижевности за децу. „Ako se mit iskoristi kao osnova za dečiju dramsku igru lutkom, kojoj prethodi niz aktivnosti usmerenih na razvoj dečijih komunikativnih sposobnosti, dobija se svojevrsna pozorišna umetnost koja je za decu škola prijateljstva” (Миливојчевић,

Грчић 2017: 42), као и прилика да се уочи таленат за позоришну уметност ученика, па их постепено треба укључивати у драмске секције, што ће предодредити и будући глумачки позив ученика.

ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ

У раду смо покушали да дамо преглед *малих* књижевних жанрова погодних за реализацију наставе књижевности за децу – било да је реч о усвајању њихових жанровских одлика појединачно или у вези са одликама осталих књижевних врста – најчешће као мотивација за активно учешће у наставном процесу или као извор додатних, ученицима занимљивих, података о ликовима или догађајима у књижевном делу. С обзиром на то да је реч о кратким књижевним формама, оне привлаче читалачку пажњу ученика и доприносе, најпре, савладавању техника почетног читања и писања, као и стицању читалачких навика, због занимљивих и шаљивих садржаја, али представљају и изворе знања о књижевнотеоријским појмовима неопходним за тумачење књижевних дела. *Мали* књижевни жанрови доприносе и међупредметној, као и унутарпредметној корелацији, на којима се све више инсистира у процесу активне наставе.

Поред наведеног, *мале* књижевне форме носе са собом велики број моралних и етичких порука, што доприноси реализацији васпитних циљева наставе књижевности за децу. Разликујући добро и зло, као и начине на које се од зла могу одбранити, ученици, уз помоћ учитеља и наставника, граде свој васпитно-образовни пут још од најранијег узраста што је, између осталих, једна од главних улога науке о књижевности. Због честе екранизације појединих *малих* жанрова, додатно се ученици мотивишу да о њима стичу знања, да их лако памте и користе кад год се за то укаже прилика – чак и у свакодневној комуникацији и животним околностима. *Мали* књижевни жанрови доприносе и развоју стваралачког и критичког мишљења ученика, што је добра основа за тумачење сложенијих књижевних дела у вишим разредима основне, али и у средњој школи.

ИЗВОРИ

- Ђуричковић (2018): Милутин Ђуричковић, *Поруке на зиду: одабрани графички слици младих*, Чачак: Пчелица издаваштво.
- На слово на слово*, <https://youtu.be/hiP-EHUTeAM>.
- Најлепши афоризми Душка Радовића*, <https://zelenaucionica.com/najleps-i-aforizmi-duska-radovica/>.
- Наша радост*, Основна школа „Живан Маричић” Жича, Краљево.
- Павковић (2006): Васа Павковић, *Мала школска енциклопедија*, Београд: Политика.
- Политикин Забавник*, <http://politikin-zabavnik.rs/public/magazini>.
- Станковић Шошо (2014): Наташа Станковић Шошо, *Мали речник књижевних термина за основну школу*, Београд: Нови Логос.
- Ђоровић (2000): Владимир Ђоровић, *Педесет лејенди о Светом Сави*, избор, Пројекат Растко, https://www.rastko.rs/knjizevnost/usmena/legende_o_savi_c.html.
- Школски часопис*, Основна школа „Бранко Радичевић” Нови Београд, <http://brankoradicevic-nbgd.edu.rs/skolski-casopis/>.

ЛИТЕРАТУРА

- Бајић (2009): Љиљана Бајић, Улога жанра у настави књижевности, *Тумачење књижевности: дела и методика наставе*, део 2, Нови Сад: Филозофски факултет, 40–51.
- Ђуричковић (2007): Милутин Ђуричковић, Поетика афоризма за децу и младе, *Књижевности за децу и младе у књижевној критичкој анализи*, књ. 1, Краљево: Висока школа струковних студија за васпитаче Алексинац, 163–167.
- Ђуричковић (2012): Милутин Ђуричковић, Графити за децу и младе и њихова примена, *Књижевности за децу и њена улога у васпитању и образовању деце предшколској узрасној категорији: тематски зборник*, Врање: Учитељски факултет, 315–320.
- Животић (2007): Радомир Животић, Поетика наше савремене приче за децу, *Књижевности за децу и младе у књижевној критичкој анализи*, књ. 1, Краљево: Висока школа струковних студија за васпитаче Алексинац, 130–135.
- Златковић (2007): Бранко Златковић, Усмена народна анегдота, *Књижевности и језик, часопис Друштва за српскохрватски језик и књижевности*, LIV/3–4, Београд: Друштво за српскохрватски језик и књижевност Србије, 281–289.
- Јовановић Симић (2014): Јелена Јовановић Симић, Хумане поруке (српских) народних пословица, *Узданица*, XI/2, Јагодина: Факултет педагошких наука, 7–20.
- Марковић (2014): Снежана Марковић, Драматизација књижевних текстова у функцији ослобађања покрета, говора и маште ученика разредне наставе, *Наука и слобода*, књ. 9, 1/1, филолошке науке, Пале: Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, [473]–485.

- Марковић (2017): Снежана Марковић, Друштвено-историјска стварност као контекст разумевања текстова народне књижевности, *Наука и стварности*, књ. 11, том 1, Пале: Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, 423–440.
- Миливојчевић, Грчић (2017): Tatjana Milivojević, Slobodanka Grčić, Mitski sadržaji kao podsticaj dečije komunikacije, *Krugovi detinjstva*, 1, Novi Sad: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, 41–53.
- Николић (1997): Видан Николић, Функционални нивои нонсенсне књижевности, *Књижевности и језик, часопис Друштва за српскохрватски језик и књижевности*, год. 45, 2/3, Београд: Друштво за српскохрватски језик и књижевност Србије, 85–92.
- Николић (2011): Милка Николић, Мале фолклорне форме у романима Добрила Ненадића, *Зборник радова*, Ужице: Учитељски факултет, 165–176.
- Петровић (2007): Тихомир Петровић, Усмена књижевност, *Књижевности за децу и младе у књижевној кријици*, књ. 1, Краљево: Висока школа струковних студија за васпитаче Алексинац, 46–51.
- Потић, Јовановић (2013): Душица Потих, Виолета Јовановић, Игра ироније Душана Радовића, *Зборник Мајнице српске за књижевности и језик*, књ. 61, св. 1, Нови Сад: Матица српска, [227]–238.
- Стојковић (2018): Ненад Стојковић, Драматизација и луткарство у настави и ваннаставним активностима као елемент васпитног утицаја на ученике у млађим разредима основне школе, *Књижевности за децу у науци и настави*, Јагодина: Факултет педагошких наука, 451–468.

Marija S. Raković

University of Kragujevac

Faculty of Philology and Arts

Center for Studying Language and Literature

THE USE OF SHORT LITERARY GENRES IN TEACHING CHILDREN'S LITERATURE

Summary: The paper deals with the use of short literary genres in teaching children's literature. It highlights the didactic potential of short literary genres, as an independent content or a supporting material while interpreting children's poetry, fiction or drama.

The paper includes the following types of short literary genres: trick questions, riddles, proverbs, legends, articles from children's magazines, dictionary and encyclopedia entries, anecdotes and aphorisms. In addition to this, different ways of using school plays and puppet shows in teaching literature are presented. The analysis of didactic potential of short literary genres in teaching children's literature has shown that they may serve as a motivation for active participation of the students in the teaching process. Furthermore, they may represent an innovative approach to the interpretation of children's literature, which is a characteristic of active teaching.

Keywords: short literary genres, trick questions, riddles, proverbs, legends, articles from children's magazines, dictionary and encyclopedia entry, anecdote, aphorism, children's literature.